

Kontrolní seznam literatury ke zkoušce Bi8691 Individuální vývoj člověka (2015/2016)

Zkouška

Účast na přednáškách není povinná, znalosti látky probírané na přednáškách povinné jsou. Zkouška je písemná z přednášek obou přednášejících a představuje test. Test obsahuje 60 otázek forma převážně výběru z několika nabízených odpovědí nebo doplňování odpovědi správné.

Referát

Předpokladem ke zkoušce je zpracování a prezentace referátu na téma *Prenatální programování; prenatální, perinatální a časně postnatální stresové faktory, prenatální ontogeneze jako mechanismus individuální adaptace*. Postup: Vyhledat odborný článek (na portálu Science Direct), použít hesla jako: *prenatal programming, prenatal stress, ontogenetic adaptations*. Zaslát jeho přesnou citaci Mgr. Soni Šáliové (375889@mail.muni.cz), která bude témata shromažďovat a koordinovat. Obsah referátu: Přesná citace článku/ů, Cíle, Materiál a metodika, Výsledky, Diskuse, Kritika, Hlavní závěry, cca 10 minut s krátkou PPT prezentací. Prezentace referátů na posledních dvou hodinách (10. 5. a 17. 5. 2016, nahlaste i preferovaný termín). Ukázky referátů z předchozích ročníků jsou k dispozici ve studijních materiálech na usb flashdisku (na přednášce).

Studijní materiály

Materiály jsou k dispozici na usb flashdisku (stabilně v knihovně na Ústavu antropologie) nebo v IS MUNI. Šedou jsou vyznačeny nejpodstatnější zdroje pro absolvování testu. Prezentace z přednášek inovují průběžně a budou k dispozici před koncem semestru.

BLOK I – Teoretické přístupy k individuálnímu vývoji a životnímu cyklu

1. Úvod

Bogin, B. (1999): *Patterns of Human Growth*. Cambridge University Press, New York, USA. Kapitoly: 1 Background to the study of human growth (str. 18–53), 2 Basic principles of human growth (str. 54–97)

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 1 Úvod (Předmět Individuálního vývoje člověka, Životní cyklus, Růst a vývoj, Metody studia postnatálního růstu a vývoje, Periodizace lidského života.

Katina S., Králík M., Hupková A. (2015): *Aplikovaná statistická inferencia 1*. Brno: Masarykova univerzita. Kapitola 1: Vedecké štúdie. <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/538>

2. Životní cyklus a evoluce

Flegr, J. (2005): *Evoluční biologie*. Praha: Academia. Kapitola: Evoluce ontogeneze a životního cyklu (str. 217 – 244).

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 2.1 Životní historie a kompromisy.

Zelenka, J. (2012): Buněčná senescence. Je stárnutí obrana proti rakovině? *Vesmír* 91, 170-172.

Kratochvíl L. (2011): O nestárnoucím macarátovi a cestě z hlubim. *Vesmír* 90: 229–231.

3. Fylogeneze růstu

Bogin, B. (1999): *Patterns of Human Growth*. Cambridge University Press, New York, USA. Kapitola: 3 The evolution of human growth (str. 98–152)

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 2.2 Růst a životní historie savců a člověka, 2.3 Heterochronie v evoluci člověka.

Langdon J. (2005): *The Human Strategy: An Evolutionary Perspective on Human Anatomy*. New York - Oxford: Oxford University Press. Kapitola: 21 Life History (str. 273–282).

Mitteroecker P., Gunz P., Bernhard M., Schaefer K., Bookstein F.L. (2004): Comparison of cranial ontogenetic trajectories among great apes and humans. *Journal of Human Evolution* 46: 679–697.

4. Životní historie člověka

Bogin, B. (1999): *Patterns of Human Growth*. Cambridge University Press, New York, USA. Kapitola: 4 Evolution of human life cycle (str. 152–224)

Barrett L., Dunbar R., Lycett J. (2007): *Evoluční psychologie člověka*. Praha: Portál. Kapitoly: 6 Omezení plynoucí z životní historie a životního rozhodování (str. 191–230); 7 Strategie v rodičovských investicích (str. 231–269).

McDade T. (2003): Life History Theory and the Immune System: Steps Toward a Human Ecological Immunology. *Yearbook of Physical Anthropology* 46: 100–125.

Kaplan H., Hill K., Lancaster J., Hurtado A.M. (2000): A Theory of Human Life History Evolution: Diet, Intelligence, and Longevity. *Evolutionary Anthropology* 9: 156–185.

Kaplan, Hillard S., Jane B. Lancaster (2003). An Evolutionary and Ecological Analysis of Human Fertility, Mating Patterns, and Parental Investment. In: Panel for the Workshop on the Biodemography of Fertility and Family Behavior, Kenneth W. Wachter and Rodolfo A. Bulatao (Eds.) *Offspring: Human Fertility Behavior in Biodemographic Perspective*. Pp. 170-223. Washington, D.C.: National Academies Press. Zejména strany: 179-187.

http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK97286/pdf/Bookshelf_NBK97286.pdf

Lahdenperä M., Russell A.F., Lummaa V. (2007): Selection for long lifespan in men: benefits of grandfathering. *Proceedings of the Royal Society B* 274: 2437–2444.

Komárek S. (2012): Civilizace, která se není schopna dále reprodukovat, naznačuje, že jí nestojí za to trvat. *Vesmír* 91, 55–57 (Vesmír – knihovna Ústavu antropologie). Dostupné na:

<http://www.iliteratura.cz/Clanek/29429/sarrazin-thilo-nemecko-pacha-sebevrazdu-jak-davame-svou-zemi-vsanc-in-vesmir>

Migliano A. B., Vinicius L., Lahr M. M. (2007): Life-history trade-offs explain the evolution of human pygmies. *PNAS* 104(51): 20216–20219.

5. Provázanost ontogenetických fází

Bogin B., Varela Silva M. I., Rios L. (2007): Life History Trade-Offs in Human Growth: Adaptation or Pathology? *American Journal of Human Biology* 19: 631–642.

Finch C.E., Crimmins E.M. (2004): Inflammatory Exposure and Historical Changes in Human Life-Spans. *Science* 203: 1736–1739.

Lummaa, V. (2003): Early Developmental Conditions and Reproductive Success in Humans: Downstream Effect of Prenatal Famine, Birthweight, and Timing of Birth. *American Journal of Human Biology* 15: 370–379.

Prezentace zahraničního hosta (Tomasz Hanć: Hanc_2015 Obesity and ADHD.pdf)

Eveleth P.B., Tanner J.M. (1990): *Worldwide variation of human growth*. Cambridge University Press, Cambridge. Chapter 11, str. 208-223.

Helgertz J, Persson MR. (2014): Early life conditions and long-term sickness absence during adulthood – A longitudinal study of 9000 siblings in Sweden. *Social Science & Medicine* 119:224–231.

Lebl J., Krásničanová H. (2002): Růst a vývoj dítěte. In: Hrodek O., Vavřinec J. et al.: *Pediatric*. Galén, Praha.

Wells J. C. K. (2003): The Thrifty Phenotype Hypothesis: Thrifty Offspring or Thrifty Mother? *Journal of Theoretical Biology* 221, 143–161.

BLOK II – Biologicko-psychologicko-sociální vývoj člověka od početí do stáří

6. Prenatální období

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 3 Prenatální vývoj a těhotenství

Boklage Charles E. (2006): Embryogenesis of chimeras, twins and anterior midline Asymmetries. *Human Reproduction* 21(3): 579–591.

Sedlak P., Bláha P. (2007): 3.3. The Endocrine Regulation of Growth and Development. In: P. Bláha, Ch. Susanne, E. Rebato (eds.), *Essentials of Biological Anthropology* (Selected Chapters). Praha: Karolinum. Strany: 217–230.

Černý J. (2008): Krize identity. Chimérizmus, mikrochimérizmus a trogocytóza. *Vesmír* 87: 84-85.

Gardosi J. et al. (1994): Ultrasound dating and birth weight at term. *BMJ*. 308(6944):1635.

Kabir-Salmani M. et al. (2005): The role of [alpha]5[beta]1-integrin in the IGF-I-induced migration of extravillous trophoblast cells during the process of implantation. *Molecular Human Reproduction* 11 (8): 553–559.

Klíma J. a kolektiv (2003): *Pediatric*. Učebnice pro zdravotnické školy. Eurolex Bohemia, Praha. Str. 31.

Sedlak P., Bláha P. (2007): 3.2. Ontogenetic Development of the Man. In: P. Bláha, Ch. Susanne, E. Rebato (eds.), *Essentials of Biological Anthropology* (Selected Chapters), Praha, Karolinum, str. 161-180.

Vacek Z. (1992): Embryologie pro pediatrii. Univerzita Karlova, Praha. (Str. 11-94) (v MZK, případně jiná embryologie)

7. Porod a novorozenec, období dětství, fáze středního dětství

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 4 Vývoj a růst od narození do dospělosti

Sedlak P. (2007): 3.4. Biological Age. In: P. Bláha, Ch. Susanne, E. Rebato (eds.), *Essentials of Biological Anthropology* (Selected Chapters). Praha: Karolinum. Strany: 231–244.

Morris D. (1995): Lidské mládě. Co nevíte o nemluvnětech. Praha: Argo. Čtěte vybrané kapitoly: Proč si nemluvněta odřívají? Jak kdysi probíhal přechod dětí na nemléčnou stravu? Kdy se nemluvněta objevují první zuby? Kdy začíná dítě chodit?

ELSPAC soubory: batolata.pdf

ELSPAC soubory: predskolaci.pdf

Langmeier J., Krejčířová D. (2006): *Vývojová psychologie*. Grada Publishing a.s., Praha.

Rosenberg K. 1992. The evolution of modern human childbirth. *Yearbook of Physical Anthropology* 35: 89–124.

8. Prepuberta, puberta, adolescence

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 4 Vývoj a růst od narození do dospělosti

Campbell B. (2006): Adrenarche and the Evolution of Human Life History. *American Journal of Human Biology* 18: 569–589.

Schovancová R., Foltová L., Kukla L. (2009): *Co ohrožuje rodinu aneb zvládneme to?! Jaká nebezpečí číhají na naše dospívající děti?* Magistrát města Brna a Centrum pro rodinu a sociální péči, Brno.

Del Giudice M., Angeleri R., Manera V. (2009): The juvenile transition: A developmental switch point in human life history. *Developmental Review* 29: 1–31.

Šnajderová M., Zemková D. (2000): *Předčasná puberta*. Galén, Praha.

9. Dospělost, stáří

IVC_Texty_k_prednaskam.pdf, kapitoly: 4 Vývoj a růst od narození do

Schovancová R., Foltová L., Kukla L. (2009): *Co ohrožuje rodinu aneb zvládneme to?! Když děti opouštějí hnízdo a hledají své místo v životě...* Magistrát města Brna a Centrum pro rodinu a sociální péči, Brno.

Přednášky doc. Pavla Webera (gerontologie01.pdf, gerontologie02.pdf, gerontologie03.pdf)

Kalvach Z., Onderková A. (2006): *Stáří. Pojetí geriatrického pacienta a jeho problémů v ošetrovatelské praxi*. Praha: Galén. (knihovna Ústavu antropologie)

BLOK III – Modelování růstu a vývoje

Auxologie a růstové modely

Novák L., Kukla L., Zeman L. (2007): Characteristic Differences between the Growth of Man and the other Animals. *Prague Medical Report* 108(2): 155–166.

Hesla v Encyklopedii antropologie: růst; růst člověka; růst člověka, prenatální; růst organismu; růstová anatomie; růstové modely; růstová křivka;

Dostupné na stránce: <http://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html>

BLOK IV – Referáty, letošní téma: Prenatální programování

Referáty (1. část) 10. 5. 2016

Sahulová, Jana

GOLDING, Jean, Steven GREGORY, Yasmin ILES-CAVEN, Joseph HIBBELN, Alan EMOND a Caroline M TAYLOR, 2016. Associations between prenatal mercury exposure and early child development in the ALSPAC study. *NeuroToxicology* [online]. 3., roč. 53, s. 215–222. ISSN 0161-813X. Dostupné z: doi:10.1016/j.neuro.2016.02.006

Stančíková, Michaela

STOUT, Stephanie A., Emma V. ESPEL, Curt A. SANDMAN, Laura M. GLYNN a Elysia Poggi DAVIS, 2015. Fetal programming of children's obesity risk. *Psychoneuroendocrinology* [online]. 3., roč. 53, s. 29–39. ISSN 0306-4530. Dostupné z: doi:10.1016/j.psychneuen.2014.12.009

Štefancová, Katarína

CONSTANTINOF, Andrea, Vasilis G. MOISIADIS a Stephen G. MATTHEWS, nedatováno. Programming of stress pathways: A transgenerational perspective. *The Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology* [online]. ISSN 0960-0760. Dostupné z: doi:10.1016/j.jsbmb.2015.10.008

Tábiová, Miriama

RIEGER, Kendra L. a Maureen I. HEAMAN, 2016. Factors Associated With High Levels of Perceived Prenatal Stress Among Inner-City Women. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* [online]. 3., roč. 45, č. 2, s. 180–195. ISSN 0884-2175. Dostupné z: doi:10.1016/j.jogn.2015.12.005

Jadvidžáková, Jana

KINNEY, Dennis K, Kerim M MUNIR, David J CROWLEY a Andrea M MILLER, 2008. Prenatal stress and risk for autism. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* [online]. 10., roč. 32, č. 8, s. 1519–1532. ISSN 0149-7634. Dostupné z: doi:10.1016/j.neubiorev.2008.06.004

Šebeček, David

SCHREUDER, M.F. a J. NAUTA, 2007. Prenatal programming of nephron number and blood pressure. *Kidney International* [online]. 1. 8., roč. 72, č. 3, s. 265–268. ISSN 0085-2538. Dostupné z: doi:10.1038/sj.ki.5002307

Referáty (2. část) 17. 5. 2016

Gamovský, Marek

GOLDSTEIN, J.M., R.J. HANDA a S.A. TOBET, 2014. Disruption of fetal hormonal programming (prenatal stress) implicates shared risk for sex differences in depression and cardiovascular disease. *Frontiers in Neuroendocrinology* [online]. 1., roč. 35, č. 1, s. 140–158. ISSN 0091-3022. Dostupné z: doi:10.1016/j.yfrne.2013.12.001

Janoušek, Tomáš

BILBO, Staci D a Jaelyn M SCHWARZ, 2009. Early-Life Programming of Later-Life Brain and Behavior: A Critical Role for the Immune System. *Frontiers in Behavioral Neuroscience* [online]. roč. 3, s. 14. ISSN 1662-5153. Dostupné z: doi:10.3389/neuro.08.014.2009

Prachařová, Marie

BOCK, Joerg, Tamar WAINSTOCK, Katharina BRAUN a Menahem SEGAL, 2015. Stress In Utero: Prenatal Programming of Brain Plasticity and Cognition. *Biological Psychiatry* [online]. 1. 9., roč. 78, č. 5, s. 315–326. ISSN 0006-3223. Dostupné z: doi:10.1016/j.biopsych.2015.02.036

Slivová, Andrea

BARRETT, Emily S, J Bruce REDMON, Christina WANG, Amy SPARKS a Shanna H SWAN, 2014. Exposure to prenatal life events stress is associated with masculinized play behavior in girls. *Neurotoxicology* [online]. 3., roč. 41, s. 20–27. ISSN 0161-813X. Dostupné z: doi:10.1016/j.neuro.2013.12.011

Vobořilová, Anna

WRIGHT, Rosalind J., 2010. Perinatal stress and early life programming of lung structure and function. *Biological Psychology* [online]. 4., roč. 84, č. 1, s. 46–56. ISSN 0301-0511. Dostupné z: doi:10.1016/j.biopsycho.2010.01.007

Jančová, Mária

HIROI, R., D.L. CARBONE, D.G. ZULOAGA, H.A. BIMONTE-NELSON a R.J. HANDA, 2016. Sex-dependent programming effects of prenatal glucocorticoid treatment on the developing serotonin system and stress-related behaviors in adulthood. *Neuroscience* [online]. 21. 4., roč. 320, s. 43–56. ISSN 0306-4522. Dostupné z: doi:10.1016/j.neuroscience.2016.01.055

Pelikán, David

PROVENÇAL, Nadine a Elisabeth B. BINDER, 2015. The effects of early life stress on the epigenome: From the womb to adulthood and even before. *Epigenetics in Neurodevelopment and Neurological Diseases* [online]. 6., roč. 268, s. 10–20. ISSN 0014-4886. Dostupné z: doi:10.1016/j.expneurol.2014.09.001